

วารสารวิชาการ
เลขานุการคณะกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 2 (มกราคม 2567)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา

บทความวิชาการ

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลคะแนนสอบ PISA ของประเทศไทย

ผู้เขียนบทความ นางอุไร จันทรชางเพ็ญ

ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

เลขานุการคณะกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาแนวทางจากประเทศอื่น ๆ ที่มีผลสัมฤทธิ์สูง เพื่อนำแนวทางที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โครงการประเมินนักเรียนนานาชาติ (PISA) เป็นหนึ่งในเครื่องมือของการแลกเปลี่ยนการพัฒนาการศึกษาผ่านมุมมองนานาชาติที่ทั่วโลกให้การยอมรับ ซึ่งองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization For Economic Cooperation and Development) ได้สร้างขึ้น เพื่อประเมินความรู้ทักษะที่จำเป็น ของนักเรียนอายุ 15 ปี ว่ามีการปรับตัวเข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงในอนาคตหรือไม่ ทั้งนี้ PISA ทดสอบสมรรถนะนักเรียนทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในทุกๆ 3 ปี

ผลการประเมิน PISA เป็นแนวทางในการสร้างรากฐานทางการศึกษาที่ดี เพราะ เมื่อนำผลคะแนนนำไปเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ สะท้อนให้เห็นระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการสอนของครู ยังชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถของนักเรียน การประเมินผลนี้ไม่ได้ทดสอบนักเรียนตามความสามารถทางหลักสูตร แต่ทดสอบนักเรียนในการนำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ตัวชี้วัดจากผลการทดสอบ PISA ในด้านต่าง ๆ ยังสามารถเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่ระดับนโยบายของแต่ละประเทศอีกด้วย ผลการวิจัยของ OECD นอกจากจะทำให้ประเทศต่างๆ ได้รับรู้ถึงประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของประเทศตนเองแล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้แต่ละประเทศ มีการแลกเปลี่ยนกันในการจัดการศึกษาอีกด้วย (Tucker, 2011)

ประเทศไทยเข้าร่วมโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติหรือ PISA (Program for International Assessment) ใน ฐานะ ประเทศนอกสมาชิก ของ OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ในโครงการ PISA 2000 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นหน่วยดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการเข้าร่วมประเมิน PISA ของประเทศไทย คือ เพื่อนำผลการประเมินดังกล่าว มาเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาของโลกในอนาคต และสามารถกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้งผลการประเมินนี้

ยังผลสะท้อนถึงประสิทธิภาพการสอนของครู และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

สำหรับผลคะแนน PISA 2022 ที่ผ่านมาสรางแรงสันสะท้อนไปทั้งวงการศึกษาที่แสดงถึงคุณภาพ
การศึกษาของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นทั่วโลกที่มีคะแนน PISA ต่ำสุดในรอบ 22 ปี จากผล
คะแนนดังกล่าว ทำให้กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาพะเยา มีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลคะแนนสอบ PISA ของประเทศไทย ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนน PISA ของประเทศไทย

ปัจจัยที่ 1 การสร้างทัศนคติ แรงจูงใจ วิธีการเรียนของนักเรียน

นักเรียนที่จะเข้ารับการสอบ จะมีอายุ 15 ปี ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาทักษะการอ่าน กล่าวคือ นักเรียนมีปัญหา
ด้านจับประเด็นการอ่านไม่ได้ เนื่องจากขาดการส่งเสริมนิสัยให้รักการอ่าน โรงเรียนไม่มีบรรยากาศ ในการส่งเสริม
การอ่าน ส่วนในด้าน คณิตศาสตร์ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนมีทักษะทางคณิตศาสตร์ ต่างทำให้
มีความกังวลในการเรียน และใช้วิธีการจดจำในการเรียนมากกว่าคิดวิเคราะห์ เพื่อแก้โจทย์ปัญหา สำหรับทางด้าน
วิทยาศาสตร์ นักเรียนมีทักษะทางวิทยาศาสตร์ต่ำ เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วม มีความสนใจทางวิทยาศาสตร์น้อย
และใช้วิธีการจดจำในการตอบข้อสอบ

ปัจจัยที่ 2 ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง

ปัจจัยสำคัญได้แก่ อาชีพ การศึกษาของผู้ปกครอง โครงสร้างครอบครัว รวมถึงพื้นที่ตั้งของโรงเรียน มีผล
ต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ปกครองของนักเรียนส่วนมาก มีฐานะทาง
เศรษฐกิจต่ำจะไม่สามารถให้ความช่วยเหลือในการพัฒนานักเรียนได้เต็มที่ ดังนั้นต้องอาศัยระบบโรงเรียน
สนับสนุนนักเรียนตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจของผู้ปกครองซึ่งโรงเรียนไม่สามารถจัดการศึกษา

ปัจจัยที่ 3 การบริหารทรัพยากรการเรียน

การจัดสรรทรัพยากรของหน่วยงานรัฐ และสถานศึกษา ยังไม่กระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา การบริหาร
งบประมาณขาดความคุ้มค่าไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ งบประมาณส่วนใหญ่
ถูกใช้ในด้านเงินเดือนครู การพัฒนาครู และสิ่งปลูกสร้างต่างๆมากกว่าการลงทุนด้านทรัพยากรทางการเรียน
อีกทั้งในแต่ละโรงเรียนได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่แตกต่างกันผลสัมฤทธิ์ จึงมีความแตกต่างกันในแต่ละขนาด
ของโรงเรียนด้วย สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ ศิษย์เก่ามีบทบาทในการระดมทรัพยากร เพื่อการเรียนการสอน
สาธารณูปโภค การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน และทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ส่วนในด้านการใช้เวลาเรียน
ของนักเรียนไทยใช้เวลาเรียนมากเท่ากับประเทศที่คะแนนสูงในเอเชียตะวันออก แต่นักเรียนมีกระบวนการเรียน
ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และมีกิจกรรมแทรกตลอดภาคการศึกษาทำให้ผลสัมฤทธิ์ไม่สูงขึ้นตามเวลาเรียน ในด้านการใช้
ICT นั้น แม้ว่ารัฐบาลจะลงทุนทางด้าน ICT มาก แต่การใช้ทรัพยากรทางไอซีทีไม่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ 4 การรับนักเรียน

นโยบายการรับนักเรียนของไทยในปัจจุบันทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มนักเรียนทางสังคมขึ้น นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงจะไปอยู่โรงเรียนที่มีคุณภาพการศึกษาดี ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ จะไปอยู่โรงเรียนที่คุณภาพการศึกษาต่ำ เป็นเหตุให้เกิดความแตกต่างระหว่างโรงเรียนสูงมาก เพราะอีกทั้งนักเรียนกลุ่มต่ำของไทยไม่ได้รับการพัฒนา เท่ากับนักเรียนกลุ่มสูงซึ่งประเทศไทยลงทุนกับนักเรียนกลุ่มนี้เป็นจำนวนมาก การแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อจัดครูตามวุฒิและสาขา นอกจากนี้แบ่งเป็นกลุ่มการเรียนต่างๆ และแยกกลุ่มนักเรียนตาม ในระดับปฐมวัย – มัธยมศึกษา ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดความแตกต่างในโรงเรียน และเกิดความเหลื่อมล้ำได้เช่นเดียวกัน เพราะนักเรียนมีโอกาสทางการเรียน และการเข้าถึงทรัพยากรไม่เท่าเทียมกัน

ปัจจัยที่ 5 ครูและวิธีการพัฒนาครู

การบริหารอัตรากำลังครูด้านคุณภาพการผลิตครูยังไม่ได้รับการพัฒนาเพราะไม่สามารถดึงดูดคนที่มีมาเป็นครูได้ มีปัญหาการขาดแคลนครูส่งผลอย่างมากโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทมีครูไม่ครบชั้น ครูจบไม่ตรงเอก อีกทั้งครูมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนจำนวนมาก

สรุป

ผลการสรุปปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคะแนน PISA ของประเทศไทย ประกอบด้วย 1) ทักษะคิด แรงจูงใจและวิธีการเรียนของนักเรียน 2) ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง 3) การบริหารทรัพยากรการเรียน 4) การรับนักเรียน 5) ครูและวิธีการพัฒนาครูจะเห็นได้ว่า ปัญหาคุณภาพการศึกษาของไทยทั้ง 5 ข้อที่เกิดจากการวิเคราะห์จะเป็นปัจจัยที่เป็นกระบวนการบริหารจัดการทั้งหมด จึงฝากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ได้ช่วยกันขับเคลื่อนการเป็นผู้นำในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ โดยเฉพาะด้านการจัดสรรทรัพยากรการเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และดูแลนักเรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ภัทรมนัส ศรีตระกูล. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) ของประเทศไทย. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 15(2), 213-227.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2558). ปัจจัยที่ทำให้ระบบโรงเรียนประสบความสำเร็จ ข้อมูลพื้นฐานจาก PISA 2012. กรุงเทพฯ: เซเวนพรีนติ้ง.

Tucker, M. S. (2011). *Surpassing Shanghai*. Massachusetts: Harvard Education Press